

Plötsligt

Det finns många goda skäl att inte läsa. Men boken överfaller läsaren som ur ett bakhåll och ger upplevelser som väger tyngre än alla argument.

Det finns många goda argument mot läsning - eller åtminstone mot fokuset på bokläsning som världens räddning. Man kan promenera förbi vilstolarna på en semesterort och fråga sig om det utvecklar mänskligheten att tusentals turister ägnar tiotusentals timmar åt att plöja hundratusentals sidor mordutredningar. Man kan följa killar och tjejer som skapar intriger och karaktärer i dataspel och konstatera att kreativa berättelser på 2010-talet inte behöver vara baserade i skrift. Man kan lugna sig med att barn och ungdomar antagligen läser mer än någonsin, på internet. Man kan läsa Walter Ongs *Muntlig och skriftlig kultur* och inse att det bortom våra designade västerländska bokhyllor finns en rik muntlig litteratur. Eller man kan titta på Läsrörelsens samarbete med McDonald's och fråga sig om inte den som tjänar mest på det intellektuella Sveriges förtvivlan över barns och ungdomars minskade läsning är just hamburgerkedjan.

Ja, man kan absolut tycka att det är mer framåtsyftande och mindre diskriminerande att lyfta fram det muntliga och det digitala än att envisas med att hävda böckernas egenvärde.

Men.

Det finns två tunga argument för att fortsätta att värdera bokläsning högt. Det ena finns i naturvetenskapen: Forskning visar att bokläsning utvecklar delar av hjärnan som behövs bland annat för språket, minnet, bearbetningen av synintryck och förmågan att följa djupa obrutna tankegångar. Studier från University of California i Los Angeles visar att hos en person som inte läser böcker faller dessa områden i hjärnan rent fysiskt i träda. Hjärnan må framstå som magisk men den är ett

organ och inte helt annorlunda än en muskel i kroppen; den reagerar på träning, säger psykiatrikern Gary Small vid UCLA.

Jag tänker att detta kan vara förklaringen till att bokläsning har sådan positiv påverkan på alla former av inläring. Inger Enkvist, skoldebattör och professor i spanska vid Lunds universitet, skrev i DN den 6 april att framgångarna för den finländska skolan till stor del bottnar i att eleverna läser mycket, framför allt skönlitteratur och även utanför skolan. Man kan inte räkna med att få bra resultat med elevgrupper som inte läser, skriver Inger Enkvist.

Detta är alltså det instrumentella argumentet, att läsa böcker är nyttigt för hjärnan. Men ett lika tungt argument är det litterära; böcker ger oss sinnliga upplevelser som vi aldrig hade fått tillgång till annars. Jag tänker på det när jag ligger sjuk i influensa och läser Kerstin Ekmans *Den brinnande ugnen* och plötsligt finner mig förflyttad inte till den solbelysta uppländska tallskog där berättelsen utspelas utan till Kilsbergen där jag i somras, i precis samma värme, gick längs en skogsstig i de kanske hundraåriga spåren av hästdragna vedkälkar. Jag tänker på det när jag tittar upp på den svindlande öländska natthimlen och plötsligt hör hur stjärnbilderna, med Tomas Tranströmers ord, stampar i sina spiltor. Och jag tänker på det när sitter i mobiltjattret på tunnelbanan och plötsligt gungar i en liten trålarare mitt ute på Sydkinesiska havet tillsammans med hundratals sjösjuka flyktingar från Vietnam i Nam Les novellsamling *Båten*.

Det finns ett nyckelord här: Plötsligt. Man föreställer sig gärna bokläsande som en långsam process men det finns en snabbhet i de upplevelser en bok förmedlar, som om de slår till ur ett bakhåll. Det är bara att låta sig överfallas.